

Удосконалення методичних прийомів дослідження впливів зовнішнього середовища на діяльність підприємств цивільної авіації

Підприємства цивільної авіації знаходяться та функціонують в зовнішньому середовищі і кожна їх дія можлива тільки в тому випадку, якщо зовнішнє середовище припускає її здійснення. Зовнішнє середовище є джерелом живлення підприємств ресурсами, які є необхідною умовою підтримання внутрішнього потенціалу підприємства на належному рівні. Ресурси зовнішнього середовища є обмеженими, крім того на них претендують підприємства та організації інших галузей народного господарства. Існує ймовірність, що в певний час підприємство не зможе отримати необхідні йому ресурси із зовнішнього середовища, що призведе до послаблення потенціалу підприємства та до багатьох негативних наслідків.

З іншого боку, підприємство постійно знаходиться у стані обміну із зовнішнім середовищем. Результати діяльності підприємства, які прийняті зовнішнім середовищем, забезпечують можливість підприємству виживати в даному сегменті ринку послуг [1].

В даний час перед підприємствами ЦА стоїть завдання пристосуватись до змін факторів зовнішнього середовища, щоб, не втрачаючи потенціалу, мати змогу слідувати поставленим стратегічним цілям діяльності та виживати в довгостроковій перспективі.

Виникає необхідність проведення аналізу зовнішнього середовища та визначення його впливу на потенціал авіапідприємств. Зовнішнє середовище – це сукупність двох відносно самостійних підсистем середовища непрямого впливу та середовища прямого впливу на підприємство. Середовище непрямої дії на підприємство, як правило, знаходиться поза впливом менеджера. Умови цього середовища для всіх підприємств авіаційної галузі однакові і від вибраної стратегії розвитку підприємства та курсу залежить чи досягне підприємство успіху чи збанкрутує [2].

В свою чергу середовища прямого та непрямого впливу включають в себе фактори, аналіз яких дає можливість виявити ступінь та характер впливу на діяльність підприємства та оцінити його величину (рис. 1). Дослідження та виявлення впливу окремих факторів зовнішнього середовища на підприємства цивільної авіації проведено на прикладі ДП ОПР „Украерорух”.

Детальний аналіз політико-правового середовища дає можливість виявити позитивний характер впливу його факторів впливу на діяльність підприємства. Співпраця підприємства з державними структурами, з міжнародними організаціями EUROCONTROL, ICAO та державами ECAC, а також прийняття Верховною Радою законодавчих актів, які регламентують приєднання України до ряду конвенцій, що стосуються авіаційної безпеки, створення в майбутньому єдиного європейського неба, реформування системи авіаційного транспорту з метою розширення ринку ОПР як фактори зовнішнього середовища непрямого впливу дають підприємству можливість розширення сильних позицій на ринку послуг.

Рис. 1 Фактори зовнішнього середовища прямого та непрямого впливу

Поряд з цим, існують фактори, які створюють для підприємства загрозу. Серед них основними є політична нестабільність в країні, недосконалість законодавчої бази в питаннях авіаційного транспорту, недостатня увага щодо підтримки підприємства ОПР з боку держави, високі митні бар'єри, візові режими та анархія в тарифах між країнами СНД, постанова уряду, яка регламентує перерахування коштів у загальний фонд держбюджету державним підприємствам частини свого чистого прибутку [3].

Автоматизація всіх районних центрів ОПР, введення сучасних систем збору, оброблення та розподілу польотних даних, впровадження автоматизованої системи віщання метеоінформації VOLMET, вдосконалення методів метеозабезпечення та введення в дію супутникової системи розповсюдження метеорологічної інформації SADIS, а також поява сучасних технологій та високоефективного обладнання здійснює позитивний вплив на діяльність ДП ОПР „Украерорух” з боку НТП.

Дещо стримують розвиток підприємства такі проблеми, пов'язані з науковим прогресом, як необхідність вкладення власних коштів в НТП, відсутність перспективи налагодження вітчизняного виробництва необхідної техніки, низька інноваційна активність та невисокі темпи розвитку високотехнологічного сектору економіки,

необхідність швидкого реагування на зміни в технологіях та стандартах послуг, ймовірність використання конкурентами більш сучасних аеронавігаційних, інформаційних та інших технологій [4].

Позитивний характер впливу на діяльність підприємства ОПР з боку економічних факторів можливий через істотне вповільнення темпів інфляції, можливість гри на курсах валют, зниження курсу долара та його стабілізацію, високі світові ціни на послуги ОПР. Поряд з цим низький рівень економічного розвитку країни, постійне підвищення цін на енергоносії, високі відсотки податків та недосконалість оподаткування, знецінення грошових ресурсів, скорочення купівельної спроможності населення країни, недостатня для стійкого росту інвестиційна активність створюють загрозу стабільному розвитку підприємства та розширенню його діяльності.

Позитивний характер впливу факторів соціально-культурного середовища характеризується зростанням числа кваліфікованих фахівців внаслідок підвищеної уваги молоді до навчання, можливості поповнення персоналу висококваліфікованою та невибагливою робочою силою, вивченні й застосуванні закордонного досвіду й використанні ефективних методів управління людськими ресурсами, зростанні реальних грошових доходів певної ланки населення. При цьому існує соціальна незахищеність споживачів, відсутні сприятливі економічні умови, що дозволяли б громадянам забезпечувати високий рівень соціального споживання.

Загалом вплив факторів зовнішнього середовища непрямого впливу в цілому носить досить сприятливий характер. Найбільшу загрозу для підприємства створюють економічні фактори. Саме на подолання негативного впливу з боку економічних чинників варто спрямовувати сильні сторони підприємства. Технологічні, політичні та соціальні фактори дають підприємству помірні можливості розвитку, які воно в силах реалізувати, якщо правильно направить на це свої сильні сторони та зуміє використати ці можливості для посилення своїх слабких сторін.

Найсуттєвіше на стан справ підприємства впливає зовнішнє середовище прямого впливу. Вивчення зовнішнього середовища прямого впливу спрямоване на аналіз стану таких його складових, з якими підприємство знаходиться в безпосередній взаємодії. Важливо підкреслити, що підприємство зі свого боку може чинити істотний вплив на характер та зміст цієї взаємодії, завдяки чому воно може активно брати участь у формуванні додаткових можливостей та в запобіганні прояву загроз його подальшого існування.

Наведена модель (рис. 1) є умовною, але без сумнівів, що вказані в ній фактори мають вплив на розвиток підприємства і здатні впливати на його діяльність. Негативний вплив кожного з них може призвести до банкрутства підприємства, наприклад, відсутність постачальника якогось конкретного матеріалу чи обладнання, невідгідні умови постачання можуть перешкодити випуску конкурентноздатної продукції; сильні конкуренти та їх можливості вести жорстку цінову конкуренцію можуть звести нанівець спроби підприємства розширити сферу діяльності.

Слід відмітити, що на даному етапі розвитку підприємства та наукового-технічного прогресу товарів-замінників для обслуговування повітряного транспорту України не існує. Тому надалі цей фактор впливу на підприємство розглядатись не буде і рівень його впливу умовно буде прийнятий рівним нулю.

Споживачами послуг ДП «Украерорух» є авіакомпанії всього світу, які у зоні відповідальності підприємства користуються послугами з обслуговування повітряного руху на маршруті, підходу до аеродрому та в районі аеродрому. За даними Міністерства транспорту і зв'язку України кількість обслугованих польотів у повітряному просторі України з кожним роком зростає (табл. 1).

Таблиця 1

Зведена таблиця кількості польотів та одиниць обслуговування польотів, 2002-2004 рр.

Рік	Кількість польотів				Кількість одиниць обслуговування			
	транзитних	в/із України	внутрішніх	всього польотів	транзитних польотів	польотів в/із України	внутрішніх польотів	всіх польотів
2001	107 387	53 297	30 856	191 540	1 120 276	243 496	70 452	1 434 223
2002	139 764	58 834	35 522	234 120	1 563 527	284 284	99 051	1 946 866
2003	174 560	69 490	38 391	282 441	1 941 238	340 625	114 494	2 396 357

Зростання транзиту через територію України відбувається за рахунок наступних причин:

- 1) оснащення транзитних маршрутів сучасними засобами наземної авіації;
- 2) введення функції RVSM у Львівському, Одеському та Сімферопольському РПП при автоматизованих системах керування повітряним рухом;
- 3) введення з 30 вересня 2004 року нової (спрощеної) структури повітряного простору України;
- 4) проведення роботи з іноземними компаніями (альянсами компаній) та провайдерами аеронавігаційних послуг суміжних країн щодо введення спрямлених маршрутів ОПР. Від якості послуг та аеронавігаційного обслуговування залежить кількість польотів у повітряному просторі України, тому підприємством «Украерорух» проводяться активні консультації з представниками альянсу авіакомпаній «Oneworld». Підписано Меморандум про взаєморозуміння, уважно розглядаються та вирішуються потреби альянсу з модернізації маршрутів обслуговування повітряного руху, обговорюються питання з якості обслуговування. Крім того, ДП ОПР «Украерорух» тісно співпрацює з такими авіакомпаніями як «Британські авіалінії» та «Квонтас», а також іншими українськими та іноземними авіакомпаніями.

Зростання міжнародних польотів має декілька причин (табл. 2) [5]:

- 1) збільшення польотів двох найбільших авіакомпаній України „Міжнародні Авіалінії України” та „Аеросвіт”, які виконують більше 90% міжнародних регулярних рейсів;
- 2) відкриття трансатлантичних польотів з України до США та Канади. Планується збільшити частоту цих польотів та відкрити регулярні польоти з Києва до Китаю;
- 3) авіакомпанія „Українські Середземноморські Авіалінії” також планує збільшення чартерних міжнародних польотів з України до країн басейну Середземного моря.

